

Examineren en jongleren met taal!

Landelijke studiedag Taal en Cultuur

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

26 november 2010
Goethe-Institut Amsterdam

Goethe-Institut, Amsterdam
Maison Descartes, Amsterdam
Instituto Cervantes, Utrecht

Kijk voor meer informatie op:
talennetwerken.slo.nl

slo

In samenwerking met de culturele instituten

Duitsland, Frankrijk en Spanje hebben wereldwijd instellingen opgericht om het onderwijs van het Duits, Frans en Spaans te stimuleren en de cultuur te verspreiden. U kent ze onder de namen Goethe-Institut, Maison Descartes en Instituto Cervantes. Elke instelling organiseert jaarlijks vele culturele activiteiten en cursussen en u kunt ook gebruik maken van de faciliteiten van hun bibliotheken. Daarnaast kunt u er ook terecht voor gestandaardiseerde examens of informatie hierover waarmee uw deelnemers internationale certificaten kunnen halen. De culturele instituten zijn instellingen zonder winstoogmerk. SLO werkt al geruime tijd succesvol samen met deze instellingen, een samenwerking die in de toekomst tot nog meer activiteiten zal leiden.

Goethe-Institut, Amsterdam

Tel: 020-5312900

www.goethe.de/amsterdam

Maison Descartes, Amsterdam

Tel: 020-5319501

www.maisondescartes.com

Instituto Cervantes, Utrecht

Tel: 030-233 4261 of 030-242 8477

www.cervantes.nl

Examineren en jongleren met taal!

Landelijke studiedag Taal en Cultuur

Datum: 26 november 2010

Tijdstip: 09.30 – 16.00 uur

Locatie: Goethe-Institut, Amsterdam*

Organisatie: SLO

Informatie: SLO Afdeling BO

Postbus 2041

7500 CA Enschede

T 053 4840 426

F 053 4307 692

E vmbo-mbo@slo.nl

Kosten: Gratis voor SLO-netwerkleiden

€ 225,00 voor niet-netwerkleiden

Inclusief koffie, thee, lunch en conferentiemap met praktische materialen

Wijnproeverij verzorgd door:

Van Houten Wijnkoperij, Postbus 587, 3440 AN Woerden, 06-22488964,

www.wijn.org

Sponsor: AP Landen Promotieartikelen

Aanmelden: Het inschrijfformulier vindt u op: <http://talennetwerken.slo.nl/agenda>

Annuleren: Onverwacht verhinderd? Natuurlijk mag een collega u vervangen, maar laat u dit wel even aan ons weten. Annulering tot 15 november kosteloos, daarna worden kosten in rekening gebracht.

* Er is helaas geen lift in het Goethe-Institut

Examineren en jongleren met taal

De jaarlijkse Studiedag die SLO samen met de Culturele Instituten organiseert is dit jaar extra speciaal!

In de ochtend informeert de Inspectie van het Onderwijs u over wat ons te wachten staat rond talen en toetsing in het mbo. Vervolgens gaat u hierover met hen in gesprek.

Daarna gaat u - letterlijk - jongleren! Het gezelschap More Balls Than Most biedt een geweldig interactief programma aan dat ons leert om 'los te laten en op te vangen', zowel in het spel als in ons dagelijks werk!

Het middagprogramma bestaat zoals altijd uit keuzeworkshops, maar deze keer zijn ze iets anders van opzet. De workshops heten nu 'praktijksessies': we halen namelijk de praktijk naar binnen door leerlingen een belangrijke rol te laten spelen. Bovendien streven we naar meer diepgang door elke sessie uit twee delen te laten bestaan.

In het eerste deel van de praktijksessie neemt u deel aan een activiteit waarin leerlingen actief zijn. In het tweede deel bespreekt u met uw collega's, onder leiding van een gespreksleider, wat u in het eerste deel geobserveerd hebt. Er is ruimte voor uw reacties en ervaringen, er worden conclusies getrokken voor uw eigen praktijk en u krijgt concrete tips en ideeën op basis van wat u gezien heeft.

Let op: u kunt in de middag dus aan 1 praktijksessie deelnemen. Wel kunt u zoals altijd een eerste en tweede keuze opgeven.

Kortom, het lijkt ons een inspirerend, concreet en leerzaam programma....

Programma-overzicht Examineren en jongleren met taal

- 09.30 - 10.00 Aankomst
Koffie/thee
Opening door dr. B. Honrath (Directeur van het Goethe-Institut)
- 10.00 - 11.15 Inspectie van het Onderwijs: Toezicht op Examinering
- 11.15 - 12.15 More Balls than Most: presentatie en jongleertraining
- 12.15 - 12.30 Quiz: Gelukkig hebben we de foto's nog!
- 12.30 - 13.30 Internationale lunch
Muziek en theatrale acts
- 13.30 - 14.30 Praktijksessies ronde I
- ~~14.00~~ 14.00 - 15.00 Pauze
Muziek en theatrale acts
- 15.00 - 15.45 Praktijksessies ronde II
- 15.45 - 16.00 Feestelijke afsluiting door speciale genodigden met o.a. de uitslag van "Gelukkig hebben we de foto's nog"

A Toezicht op de examinering moderne vreemde talen en Nederlands in het mbo

Inspectie van het Onderwijs

Teresa Wind

Marita Oosterkamp

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de examinering in het mbo. Wat houdt dat in? Wat is de werkwijze en hoe worden de standaarden concreet toegepast? De sprekers gaan aan de hand van concrete voorbeelden in op de taken van de Inspectie. Aan de orde komen de uitgangspunten, werkwijze en normering, het toezicht in 2010 en een vooruitblik. Er is ruim gelegenheid voor het stellen van vragen.

Wat is de stand van zaken ook weer met betrekking tot examinering van de talen?

Nederlands

De mbo-instellingen maken zich op voor de invoering van centraal ontwikkelde examens (coe) Nederlandse taal in het mbo. Het centraal examen Nederlandse taal voor mbo-4 bestaat uit een toets over de onderdelen lezen en luisteren. Voor mbo-4 moeten de onderwijsinstellingen daarnaast een instellingsexamen afnemen voor de domeinen spreken, gesprekken voeren, schrijven en taalverzorging/begrippenlijst.

Welke beroepsopleiding studenten ook volgen, voor alle mbo-deelnemers vanaf cohort 2010 geldt de Wet Referentieniveaus. Dit betekent dat mbo-4-deelnemers examen doen voor Nederlandse taal (en rekenen) op niveau 3F en de overigen op niveau 2F.

Het centraal ontwikkeld examen wordt afgenomen bij niveau 4-studenten die in 2013-2014 of later hun mbo-4-opleiding afronden en bij niveau 2- en 3-studenten vanaf 2014-2015. Voor niveau 1-opleidingen gaat het vooralsnog om deelname aan pilotexamens 2F en valt de beslissing over wel of geen centrale examinering niet voor 2014.

Er zijn pilotexamens beschikbaar voor lezen en luisteren vanaf 2011.

Voor deelnemers van cohorten voor 2010 blijft Nederlands op CEF-niveau gelden.

Engels en andere vreemde talen

Vanaf augustus 2011 zal Engels op niveau A2/B1 verplicht worden in alle dossiers. Examinering vindt uitsluitend als instellingsexamen plaats.

Normering en slaag-/zakbeslissing worden nader geregeld in een Examenbesluit.

De Inspectie van het onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van de examinering van de beheersingsniveaus bij de moderne vreemde talen.

B Jongleren: De Kunst van het Loslaten

Gezelschap More Balls Than Most

Bij competentiegericht onderwijs gaat het ook om 'loslaten' en 'opvangen' en in het onderwijs gaat het in ieder geval vaak om jongleren. Kunnen we dat?

More Balls Than Most is een gezelschap dat ons gaat leren jongleren. Het programma omvat een show van een jongleerduo met aansluitend een jongleertraining. 'Over dit programma wordt tijdens nagepraat...'

We waren eerst even bezorgd of het gooien van ballen wel te combineren was met de kroonluchters van het Goethe-Instituut, maar het blijkt geen probleem te zijn!

Over hun programma 'De Kunst van het Loslaten' zegt dit gezelschap zelf het volgende:

"In onze 15 minuten durende presentatie leggen onze trainers de link tussen onze jongleerpresentatie over "De Kunst van het Loslaten" en de door de klant nader aan te reiken thema's. In de introductie van de training worden de thema's loslaten, -los durven laten, vertrouwen, doorbreken van barrières (conditionering), flexibiliteit, creativiteit, veranderingsbereidheid enzovoorts, heel mooi door middel van de metafoer van het jongleren aan de orde gesteld. Door de actualiteit en herkenbaarheid voor de deelnemers heeft de presentatie een ludiek en (soms) relativerend karakter."

In de resterende 45 minuten leert de trainer de deelnemers zelf jongleren.

Keuze uit zes praktijksessies met een deel voor en een deel na de pauze.

Praktijksessies

Deze keer geen korte vluchtige workshops, maar langere en diepgaandere praktijksessies: een nieuwe opzet met een belangrijke rol voor leerlingen! In het eerste deel neemt u deel aan een activiteit waarin leerlingen actief zijn. In het tweede deel bespreekt u met uw collega's, onder leiding van een gespreksleider, wat u in het eerste deel geobserveerd hebt. Er is ruimte voor uw reacties en ervaringen, er worden conclusies getrokken voor uw eigen praktijk en u krijgt concrete tips en ideeën op basis van wat u gezien heeft.

Praktijksessie I

Engels

Solliciteren bij een bedrijf waar Engels belangrijk is

Anton Fakkert, Deltion College

ROC-studenten

Studenten van ROC Deltion College solliciteren bij een bedrijf. U kijkt mee... In deze praktijksessie gaan we, vanuit het perspectief van een bedrijf, naar wat studenten moeten kunnen en kennen om succesvol met hun Engels bij een bedrijf aan de slag te gaan. En zo komen we als docenten ook te weten hoe we ze daarop in het onderwijs optimaal kunnen voorbereiden.

Er is een grote kans dat onze mbo-studenten straks in een bedrijf terecht komen waar het Engels een grote rol speelt. Wat vinden die bedrijven vooral belangrijk aan hoe deze kandidaten het Engels gebruiken? Waar letten ze op? Welke eisen stellen ze?

'The Beach' in Aalsmeer is zo'n bedrijf waar Engels belangrijk is. The Beach is een indoor strandlocatie voor bedrijfsuitjes, vergaderen, teambuilding en voor verjaardags- en familiefeesten. Vertegenwoordigers van dit bedrijf voeren vanmiddag bij ons sollicitatiegesprekken met drie leerlingen. Dit gebeurt tijdens het eerste deel van de praktijksessie.

Tijdens het tweede deel van de sessie gaat u met de vertegenwoordigers van dit bedrijf in op wat u heeft gezien, wat de eisen van het bedrijf zijn, en hoe het onderwijs de leerlingen hierop zo goed mogelijk kan voorbereiden.

Middagprogramma

Hieronder nog wat meer informatie over het bedrijf The Beach:

Zin in een dagje strand?

Dat kan 365 dagen per jaar bij The Beach in Aalsmeer!
The Beach is een indoor strandlocatie voor bedrijfsuitjes, vergaderen, teambuilding en verjaardags-/familiefeesten. Door de unieke ambiance en aankleding is een uitje in The Beach een belevenis op zich.

Op de verwarmde beachvelden kunnen allerlei strandactiviteiten worden georganiseerd zoals beachvolleybal, footvolley, beachgames en andere strandporten. Tussen de wedstrijden door of na afloop kan men in de gezellige bar of op de tropische terrassen genieten van een drankje of heerlijke BBQ of buffet. Naast de beachvolleybalvelden en terrassen beschikt The Beach over een vijftal sfeervolle vergaderruimtes, waaronder de oude veilingtribune waar in de jaren '30 de rozen werden geveild. The Beach is dan ook een ideale locatie om een vergadering te combineren met teambuildingactiviteiten zoals een beachvolleybalclinic of teambuilding-games. Daarnaast zijn er diverse besloten partyzalen en is er het à la carte restaurant Het Strandpaviljoen.

Voor meer informatie: zie www.thebeach.nl

Praktijksessie II

Spaans

Examen Español Nivel A1: live!

**Ivan Velasquez en collega, Instituto Cervantes Utrecht
ROC-studenten**

Tijdens deze sessie doen studenten écht examen Spaans voor El Diploma de Español Nivel A1 van Instituto Cervantes. U bent er getuige van hoe het onderdeel 'mondelinge interactie en expressie' in zijn werk gaat. U krijgt inzicht in de inhoud en opzet van dit examen, inclusief de beoordeling, en daarmee een beeld van hoe u zelf het onderwijs richting A1 vorm zou kunnen geven. U krijgt concreet inzicht in de manier waarop u de voorbereiding en training van uw studenten op een examen zoals dit het beste kunt organiseren.

Het examen A1 Spaans van Instituto Cervantes bestaat uit vier delen: Leesvaardigheid, schriftelijke interactie en expressie, luistervaardigheid, mondelinge interactie en expressie.

Tijdens de praktijksessie krijgt u zoals gezegd het onderdeel mondelinge interactie en expressie te zien.

Dit examenonderdeel duurt 15 minuten en omvat het volgende:

El candidato deberá llevar a cabo 4 tareas en los 15 minutos que dura la prueba. En las dos primeras tareas, el candidato deberá proporcionar información básica sobre sí mismo. En las tareas 3 y 4 llevará a cabo diferentes intercambios breves con el entrevistador, que se mostrará cooperativo y se comunicará lenta y claramente. El candidato realizará las tareas a partir del material gráfico correspondiente y siguiendo las pautas e instrucciones del entrevistador.

In de tweede helft van de sessie bespreekt u met de examinatoren en de kandidaten wat u heeft gezien en bekijkt u met hen hoe deze aanpak van toetsing van mondelinge vaardigheden in uw eigen praktijk bruikbaar kan zijn.

Voor meer informatie over de examens van Instituto Cervantes kunt u kijken op: <http://diplomas.cervantes.es/general/formato.jsp>

Praktijksessie III

MVT

Minder stress en meer rendement met 'Stationenlernen'

Sönke Andresen, Goethe-Institut Düsseldorf

Leren op het station? Nee, leren via een route langs diverse 'Stationen' of werkplekken.

Meer ruimte voor leerlingen en minder stress voor leraren. Deze methodiek beantwoordt de vraag: hoe kun je de leerlingen meer ruimte geven om actief en zelfgestuurd met een vreemde taal aan de slag te gaan?

In deze praktijk sessie, die wordt verzorgd (in het Duits en Nederlands) door een medewerker van het Goethe-Institut, wordt 'Stationenlernen' als een veelbelovend alternatief voor de gebruikelijke schoolse spreekoefeningen en -toetsen gepresenteerd.

Bij stationsleren wordt een bepaalde leerinhoud in diverse delen over 'stations' ofwel werkplekken verdeeld. De leerlingen bezoeken achtereenvolgens de diverse stations en voeren daar werkzaamheden uit, individueel of in groepen, wat een maximale autonomie van de lerende mogelijk maakt. Deze werkwijze creëert een open, motiverende werksfeer en is voor alle typen onderwijs en niveaus bruikbaar.

In de eerste ronde gaan de deelnemers het stationsleren voor de diverse vreemde talen concreet uitproberen. Om zich beter kunnen verplaatsen in hun leerlingen, bezoeken de deelnemende docenten werkplekken van een taal die ze niet zelf onderwijzen.

In de tweede ronde moet worden gereflecteerd op de ervaringen uit de eerste ronde. Welke vragen/problemen deden zich voor? Hoe beoordelen de deelnemers deze werkwijze? Kunnen ze zich voorstellen hoe ze deze werkwijze kunnen inzetten in hun eigen praktijk?

Tot besluit worden de verschillende mogelijkheden van 'Stationenlernen' voor het vreemdetalenonderwijs gepresenteerd. Bovendien worden tips en ideeën gegeven voor de invoering ervan.

Praktijksessie IV

MVT

Feedback geven voor meer leereffect

Ella van Kleunen, SLO

ROC-studenten

Bij feedback geven gaat het om formatief evalueren: evalueren om leereffect te sorteren. De leerling doet iets goed of fout, maar hoe reageren we hier zo op dat het meeste leereffect ontstaat? Hoe helpen we hem daarmee van het ene ERK-niveau naar het volgende?

Niet altijd worden in onderwijssituaties de meest effectieve vormen van formatieve feedback gehanteerd. Wanneer wel, wanneer niet, hoeveel en hoe vaak, dat zijn vragen waar we naar gaan kijken. Als resultaat van deze praktijksessie heeft u een aantal richtlijnen waarmee u uw feedbackpraktijk kunt vormgeven om optimaal leereffect te sorteren.

In het eerste deel voeren ROC-studenten een aantal gespreksopdrachten uit, die de deelnemende docenten beoordelen en van feedback voorzien. De studenten mogen aangeven welke feedback voor hen het meest 'rendabel' was.

In het tweede deel gaan we in op wat we in het eerste deel hebben gezien, en komen we op een aantal do's and don'ts, waarbij we reflecteren op onze eigen praktijk en gewoontes. En op wat mogelijk is in de - vaak beperkte - lestijd. Er wordt een praktisch stappenplan gepresenteerd voor het geven van effectieve én efficiënte feedback in het talenonderwijs.

Praktijksessie V

Nederlands

Leest uw leerling wel goed genoeg?

Nynke Jansma, SLO

ROC-studenten

Hoe goed leest uw leerling? Heweft u ook veel leerlingen die een tekst wel vlot kunnen voorlezen, snel een antwoord op een vraag kunnen vinden, maar vastlopen als je ze vraagt uit te leggen wat er precies staat?

Hoe goed gaat uw leerling om met een schoolboek, hoe effectief gaat hij om met andere boeken en teksten die hij voor zijn studie moet lezen? Hoe snel haalt hij de hoofdlijnen uit de hoofdstukken? Neemt hij de informatie ook op en kan hij vervolgens uitleggen wat deze betekent?

Ofwel: leest hij straks werkelijk op het niveau dat hij moet behalen?

Voor veel leerlingen in het mbo levert lezen problemen op, zo blijkt steeds weer. Met name als ze doorstromen naar hbo. Het ontbreekt hen dan aan wat in het hbo wel eens aangeduid is als 'opname-snap-capaciteit': het vermogen om complexe teksten te verwerken en te begrijpen. Hier moet dus meer aandacht voor komen in het mbo.

SLO ontwikkelt een korte leestraining die onderdeel kan zijn van uw onderwijs en erop gericht is te oefenen met dit soort vaardigheden, zodat de studenten ook het beoogde leesniveau halen.

In deze praktijksessie demonstreren we een onderdeel uit deze training. In het eerste deel ziet u hoe leerlingen met een tekst aan de slag gaan, hoe ze ermee uit de voeten kunnen en waar nodig hun leesprestaties verbeteren. In het tweede deel van de praktijksessie krijgt u gelegenheid uw observaties te delen, conclusies te trekken en het gebruikte leermateriaal te becommentariëren.

Tea Ladies

U komt ze iedere keer weer tegen! The Tea Ladies... Meestal staan ze al bij de voordeur en ontvangen ze u in de stijl van de dag. Soms wordt u bevroegd, dan weer gefouilleerd, vaak komen ze uit naam van het Russische staatshoofd of namens de koningin van Engeland. We laten ons weer verrassen!

U zult ze weer de hele dag tegenkomen en natuurlijk verzorgen ze weer het sluitstuk van de dag: de prijsuitreiking aan de winnaars van de quiz. Dat is een stukje improvisatietheater op zich ....

Mike Williams

Ook dit jaar wordt de muzikale omlijsting verzorgd door Mike Williams (gitaar/zang)

MORE BALLS THAN MOST

"Baldadig, verrassend vakkundig,
op de man af, scherp en trefzeker."

"Verrassend, komisch, aanstekelijk en
inhoudelijk to the point!"

"Absolute aanrader voor een
ludieke act volledig toegespitst op
de eigen organisatie."

Wat kunnen wij voor u betekenen?

Door middel van humor, relativering en creativiteit helpen wij u uw boodschap over te dragen, zodat deze binnenkomt én blijft hangen. Onze professionals zorgen voor een continue stroom nieuwe ideeën en combinaties van kwalitatief hoogstaande acts, workshops en ontsuffende intermezzo's.

Onze organisatie en performers bieden een uitzonderlijke kruisbestuiving van creativiteit en zakelijkheid, waarbij u profiteert van the best of both worlds.

www.moreballs.com
info@moreballs.com
tel.: 020-6853351

More Balls Than Most zet mensen in beweging...

de kunst van het loslaten - wolact - theater - bruggenbouwen
dagvoorzitters - hartelijke dames - muziek - zang - kunst - workshops - acts